

COLUMNÀ

Quant vital è voiss linguatg?

DA ANDREA L. RASSEL,
KREUZLINGEN

L'Uniun Europea (UE) finanziescha in team da perscrutaders che vulan crear in barometer per mesirar la vitalitat da las linguis en l'Europa. Quest barometer duess preschentiar ina metoda fidabla per pudair determinar tge linguis ch'en smanatschadas en lur existenza. Il project cun in bel num Eldia (European language diversity for all) vegg sustegnì cun bundant 3,5 milliuns francs.

Ils prescrutaders dad 8 universitads en 6 stadiis da l'UE vulan perscrutar 14 linguis che fan part da la gruppa finno-ugrica. «Quests linguatgs èn specialmain adattads per far tales prescrutaziuns perquai ch'ils cuvran l'entir spectrum dals divers geners da linguis minoritaras; da las linguis autochtonas sco il Meänskieli en Svezia fin tar las linguis da migrants sco ils lavurants estons en Germania», di la coordinatura dal project, Anneli Sarhima da l'Universitat Johannes Gutenberg a Mainz.

Co experta dals linguatgs nordics e baltics sincerescha Anneli Sarhima ch'ils resultats dal project pon vegin utilisads per generar in barometer da vitalitat per tut las linguis minoritaras en l'Europa.

Ella manegia ch'il barometer da vitalitat vennia ad esser da medema impurtanza per las linguis minoritaras sco la glista cotschna da l'Uniun per la conservaziun da la natira e da las resursas natirals. Questa glista è la pli cumplexiva dals animals e da las plantas periclitadas. Il barometer vegg a porscher infurmaziuns davart il status da las linguis ed il grad dal privel d'extincziun. La UE vegg er ad esser abla da far diever dal barometer sco instrument per surveglier l'implementaziun da las leschas a favur da las linguis minoritaras e las mesiras da promozion.

Il team da perscrutaders sa cumpona da 12 sciensiads e da 20 students e vegg a far diversas retschertgas al lieu ed ad evaluar il status ed il svilup da las 14 linguis minoritaras e dals linguatgs maioritars correspondents.

Linguists veggan ad examinar la lingua dals Setu en l'est da l'Estonia ed il linguatg discorrà da la minoritat ungaraisa en Slovenia. Sociologs veggan ad intercurrir co la publicitat percepsecha las diversas gruppas etnicas. Statistichers sviluppan ina metoda per rimnar ed evaluar il material da las diversas minoritads. La rolla dals giurists vegg ad esser d'examinar la posiziun legala da las minoritads en lur stadiis ed entaifer l'UE.

Multilingualidad fa part da nossa ierta europeica», manegia Anneli Sarhima. «En tut l'Europa discurran 46 milions carstgauns ina lingua minoritara e la lingua da la maioritat.»

Ina da las miras dal project è da proteger e promover questa ierta. Tenor ils respunsabels vegg il barometer da vitalitat a demonstrar ch'i na dovra nagina competiziun tranter las linguis minoritaras e las maioritaras. I possia dar ina coexistenta fritgaivla per tuttas duas varts. Tenor las speculaziuns dals perscrutaders vesa il futur dentant or pulit stgir per las linguis discurredas da main d'in milliun persunas. Vulain pia tegnair en egl fitg bain quest barometer e mussar als sciensiads quant viscals che nus 60 000 Rumantschs pudain esser!